

וואונדער איבער וואונדער
וועלען אלע קענען זעהען פון
זונטאג 31 מערץ אין
קינא „נאוו“

דונראם
פ"ר בשנקם

אלם באנדיט וועלכער לייעבט
פרייהייט, רויב און שעחנע פרויען
אין דער ארנענטינער לעגענדע
אין 11 אקטען א. ט.

„MIASTO CUDÓW”

סימפאניע פון לעבענס-לומטיג-
 קייט, העלדזשקייט און לעבע.
 באלאדע אויפ'ן באדען פון רא-
 מאנטישע ארגענטאנער ערעה-
 לונגען. סימפאניע פון לעבע און
 קאמף חענען א פרוי.

ויראל'ג'ס אויסארבייטונגען.

[illegible]

1923 אין חיצון, דער ציעל פון דער
קאנסענצערענץ און צו גרינדען א העלפ-
ערגעמיינדע פון יודישע פרויען.
— די צענטראלע פון, אגודת
ישראל האט חן מרד החשבון פון
פאנסטשילדס צווישנצערשטען דן צוזאמען
כנסת נדולה אויף ח' אלול דעם
19 סעפטעמבער. ה. י. אין חיצון, אין
צוזאמענהאנג מיט דעם האט דער
עסערשטיקער בונדעס-קאנצעדער וועגל
צוגעשיקט צו דער, אגודת - ישראל
צענטראלע צו גרייפן, אין העלבען ער
דיקטט אויס ווען צוטרעדענעם פון
דעם האט דן כנסת העם פארקויפט
אין חיצון.

— מן היצן הערם מיטגעפילטס
דער אפגינגער איבערבליבענער פרע-
שענערעם אויפ'ן רויסען שטחן
גרויספירט קיריל האט ארויסגעלאזט
ט פאנאקסט אז ער חיל אויפ'היה-
דען די רויסע פאליטיק אויפ'ן רוב-
שונען העג, האבט זאגט ער זיך ארויס
שטערן פאליטישען רעזשום, און פאצ-
אלע נעמענעכענע פיר פריזשעס מן
האטעלן און פרעסע, ער חיל נאך בלויז
געקרוינט הערע אלס, צאר.

— אין שטערטיל באסקאוויץ און
מקערען אין שראניוויטש געהערען א
פלוט-בלבל צוליב דעם האט ראס
קויספולע דונט-מערעל פון דער-
גען רב האט זיך רודר א צוהאל פער-
גלייטעם מיט נטו. דער חזון האט
אויסגעלייזט א קלאנג אז דער רב
האט וו ערמערט צו ריטועל צוהל-
נאט. נאר א ראס די ענערנישע מע-
שונקעט פון די שרונע מאכט ארגא-
גען און די פאליצ, און געלונגען צו
בערוהנען דעם חזון און אויפצוהווען
די נאנצע וועלטליכע פון די קלאנגען
— אקא' ערקלערט אז די פאר-
האט די פרוהט-בעקע חשבון געגרי-
יגט די עקספע-דיקטאטע לונטנאט
פון געלר-מנעל, העל די עקס הא-
טען גענוי געלר, נאר אז צווישן די
רייפן צוהל פראפעסטע פון דער
לעצטער צייט, העלע די עקס טוען
אויפצוהווען פון די קערע-אויסמא-
ייעס, האט זי פערמאנענצן ווערע
שארפעלען, און טוער זיך סוחרים
קויפן אויס די פראפעסטע פון דער
געגנט, און צו העלען זיך אין די נאט-
ליכע טעג האט ליכטער הערען מיט
דיקטאטע.

— דו אנטי - פסח קאספאניע און
העוועט-רוסלאנד פערשטארקט זיך פון
האט צו טאג, די קאמוניסטישע פאר-
פאלערט פארניוירען פארלע-
נענען פארמאגאנדע קעגנער, אויף
עלבע עס זאל אויספאלען הערען
די לעפערליכקייט פון פסח - דיטשעל!
און סען זאל נישט דערלעזען צו גא-
נען און קויפן פסח, די מאכט פאסט
סכר פערמאנדלען שוועלען און פאר-
שטערקלעכען, אויך די גרויסע שוועל-
ען פאפארא און פערמאנדעלע נעמע-
צו און א פילטרי-הויז.

שוין דאס איז א יסועה פאר די יידן
 האט האויבען דערט, אז זי וואלדן קע-
 נען האבען מצות אויף פסח, שבער די
 מצות פונען מיר זי בעקערען. מיר
 די יידן העכענס נורע עס און אזוי
 גוט אויסגעלאפען אז מיר לעבען נישט
 און דער טונג האט פיהרט אפן די
 אפגעלעגטע אינגעלעכענע קענען דעם יי-
 דישען רח, צוליבע דעם הערט אדורכ-
 געפיהרט א אקציע אין גאנץ פוילען,
 און מיר פלענעמאכענער יידען פא-
 רען זיך נעמען אויך פון דער דאזיגער
 אקציע נישט אויסשליסען.
 מיר זענען שבער זיכער אז אזוי ווי
 טלע וועט דעם אונדז דאס וועט די
 פסח - אקציע אדורכגעפיהרט הערען.
 און פאר די הונד נאכגעפירענע און
 געבליבען ווי און פאר שטענדיג גרי-
 דער און רוסלאנד, די שטודע שטרען
 אויך נאך נישט אפגעקענעט. זי פונען
 צומערקען צו דער זאך מיר דער נוי-
 טנער קענעניש און דער גרויסער
 אהייז, און די מענעמאכענער יי-
 דישע געלעקערונג העט שוין שום
 פאפ אנטערקענען איהרע פוחות, און
 ווערען אז די אקציע וועל האבען דעם
 געהאנטמען ערשטען.

פון דער וואך.

עברונגן ונד פילע מאל מיט מענטשן.
בער קרבנות, הערט מין הארמאחער
העברונגס קאמפאריאט געפלטשט אז
העברונגער וועלן אין 1-טען מאי נישט
העברונגס הערען קען שום געפאלן-
העברונגסמאטריעס, עס העלען נאר מע-
רען גענעהטלעך הערען העברונגס-
אין געשטעקענע לעקאלען.
— מין קאמאט קומען אן שרייבע-
העברונג הערען דעם העברונגס-האט
הערשט און פילע נאכער אין לויט,
שווייז און שטערטל שראשקין הע-
צען אפניגע יורען, נישט העברונג
הערער האט צו העברונגען, העקענע-
הערען ווערען מליתים און העלילין
שום הערענע נלה, מין העלען ופ-
העברען בעקומען דערמאר אויף בריוס.
— און דער הארמאחער הערען
האט מין בעהיווען א ריעה, אז דער
הערען מין, אגודת הרבנים אין מיי-
לען הרב לוישען מין קאליש האט גע-
העברען דין אגודת הרבנים, און גע-
העברען איהר מעמיקעמט.
— דער העברונגער קאמפאריאט מין
העברען העברונגער, שווער שבת' האט
הערען העברונגס א אויסרוף און העל-
לען עס הערט געקומען אז דער הער-
הערען שטעלט זיך פאר א אויסגע-
הערען קאמפאריאט פאר א 5 טעגער-
הערען הערען און שווייז שום צו ווערען
הערען שבת-רוה.

— אין מדרש יוני ת. י. קומט פאר
אין בערלין א מלחמלויזע קענען-
ענץ פון דו יודישע פרויען, לויטן
מוסטער פון דעם יודישען פרויען קעג-
דעם וואס איז פארנעקומען אין יאהר

גישט קען חשק צוצופרעסען צו רעדן
טרגט פורא'האטענדיג אז ופ' העלען
דאס גישט קענען אדורכטוהרען.
בעזונדער און חת-ישר צונקעפערן
נאך א זאג, און א גרויסע זאג, און
העלענע בעשעפערט אונז' בעזונדער
פוט מצות אויף נאך אונזערע בר-
דער און בעלשעפערטווען רוסלענע,
העלענע נעמען וך און א זעהר שט-
דער לעגען קורם-עלענע זאגט ווער
שלכענע מצב, און בעזונדער העל דער
באלשעפערטווען רעגירונג דערלויבט
גישט דערט צו באקען קען מצות, און
נאך גרויס מיה און שתדלנות און
קום נעלונען אויסצופערען א, היתר-
אויף ארבעטווערען מצות און אים-
לענד, און די רעגירונג זאל גישט ער-
לאנגען און דעם טוט ער העלענע
זאל אומגעלויך טאכען דאס ארבעט-
ערען די מצות, מען חשט אויסצופערען
און דער ערען און די מצות חשט ער-
לען ארבעטווערען הערען און די רע-
הערשאפט זאל גישט ווען צו גרויס,

—אין פארוואגן און דו טעג נעמסטער.
נעמן דער פארהאנדענער מאדעל פאסט,
דעלכער און אין לעצטען קרוג נעמען
אונזער פון די היינט וועגער, פארשאל
פאסט האט אין יאָר 1924 געוואלט
פאסטענענעם.

דער נוצער פרעזירעט און
 אפצוקלאפן א פארשונגען שטעטלעך
 אויפן, האט אפגעשטעלט א דע-
 קט לויט העלפן דאס געזעץ העלפן
 אן אפגערינגען פערזענלעכע
 אונטערשטעלן און דאס - אפגע-
 נעמען לענדער! דעם (פערזענלעכע) און
 אפגעשטעלט דעם 1 יולי ד. י.

— און דעם יידישן, צענטראל-
קראנט' און דעטשאנאד העלפער
זעהט 70 טויזנט פונטלודער קו-
ען פאר בערטמאנגן, הענן ארמ-
דעטען און דער, יידישער טענען."

— אק"א פאלע פונעם זון די שטער-
נע שטערנען פון דער פראנצויזישער
רעפערע, זענען דער הויפטשטעלונג
אונזער און פוילישן, האבען פאר אונז-
ער שטערנען קעמפערען געשלאסען
ווייטפונדען ווערען פערשטעלונגען
פון פוילישן, און וועט מער אונזער-
שיקען קען פארזעהן, די שטערנע פאר-
נע געשטעלונגען פון דעם דאס פויליש-
נע שטערנען - מיטשטערנען העלענע
אויף אינשטערנען די אויסלענדישע
רעפערע העלען דער שטערנע פאר-
זעהן אונז.

— צוליב דעם האט בעת דן גא-
נען מאניפעסטאציעס האט קומען פאר
דאן 1 מאי יעדעס יאהר פונט שמע-
יג צו בלימונע געשענעדיגען האט

עס איז שוין רעכט וויך די צען
פון „שואלין ודורשיין“, הען יעדער חובב
ען מרעכטען העגען דעם געהעריגן פסח
און הען מען דארף מרעכטען נישט
צולויז פאר ויך, פאר זיין קרעו און
סכיבה, נאר אויך פאר די העלפער
צעקעלשטענדיק ויך און דעם טורערענ'ס
הילף און שטוצע.

און הען מען נעמט מרשכען היי-
נען דעם גורל פון די זעניגע, העלכע
זענען צום בערווערען שטענדיגע אויף
דעם חסד און דער גוטמיינדיגקייט פון
זייערע ברודער, הערט באמת בימער
אויפ'ן הארצען זעהנדיג היינער ווער
איהר, די זעהל פון די גוטמיינדיג-
קייט פערזענלעכע ווי פון איהר די
זעהל, און אויף יעדען פסח הערט דער
זענער פערזענלעכע פאס נאך א גוי-
זען פאפיר האט ענטהאלט א שטענדי-
גהע נעמען, העלכע איהר האט פאר-
איהרען נעמען צווישן די נותנים,
אויסווען די העלכע האבען נעמען-
דעם פאר די גערוועט, און אינעם
זענען זייערע נעמען אנגעטראגען גע-
הערען פון דעם נותנים-זעמל אויפ'ן
זעמל פון די קטלים, פון די זעמל.
פאר זעהן מאקן דארטער, און איהר
די געמיינע-זעהל און די נאכערע
פון קרוינס, פון אונטערמאלען לעבנים-
אונט, און הען עס קומט גאר פסח,
די אונטערע ציט און איהר הען מען
זען ווי גוט בעהערען פון זעהרען
גאר די א סע און קעמט מלחמה
געהינגען זייערע גערוועטען.—ע-
גערט אינעם מ"ח פון די צו דעם
העק גערוועטען סחור די פערטע
פון הערען נעמט מען די גוטמיינ-
דיג, און מיט יעדען איהר הערט, ווי
עומט, די רעווינג פערטע געמיינע
פון הערער און טרען דעם, האט
זען זעהט, אז יעדעס איהר קומט מען
ווי עס איז אדורך און די וואר הערט
געמיינע פערטע שטענדיג געלעדיגט, און
הערט שטענדיג איהרע מען טרעט צו
ווי דער אקציע זעהט דאס אויס היי א
רעווינג פאר-העלפ געלענען און עס
ווי גוט פערטען קען געלענען
ווי עס צו געוועזען.

און היינטונגן ישהר איז די ראה
און אויף צו בעזונגען די נויטליכקייט
אויף פאך באהא אונגעוויינלעך גרויס,
דערשט אין די לעצטע טאג האנגן מיר
היינט פילען אדורכגעמאכט א שרעק-
ליכע קרוינס ציט, דער גרויזאמער
גונסטער פאט ווען אויסגעקוקענע
לעצטען האט מאראלונגס דעם גאנ-
צן האנדעל, און גרויסע צעהל נותנים
האטאלען גאנץ פון לעצטן. טאטען
ווערן ווערן לעצטענס פערשעמט
קעגנארע, און א גרויסע צעהל נותנים
לעצטענס האטאלען, דארטנער האנג
פון פאנצן פאט בעזונגען ווי
דערשט ישהר פאט דער אקציע פשוט

(3) די מרייע פרוי.

שטאטנערק ערצעהלינג פון יודישען לעגען אין דער ציט פון דער
שטאטנישער אינקוויזיציע. פריי פארפאסט אין יודיש דורדן י. געלדאמאן

(7870522).

ימים די געדעקטע מויען און פער-
 בוכט מין די צוגעגרייכט מאכלים און
 שטעקער. שפער לאנג האט דאס נישט
 געדויערט, דער רב האט זי נישט גע-
 קומט וויל לעבן די אויפהאלטען. מען
 האט זיך הערצליך און פרויערליך
 צוגעקענט און צוקולט, און די געטע
 שפיען דורך דעם געהימעט אפגעטונג
 זיך.

ב' אדרת'רין ווען נעמען אויך עס
נאכע שטותים העלפע האבען נישט
אדאמט אין זיין אבשטאמונג, אין זון
ד' האלט זיין נעהם ד' יודישע רע-
ניס, ד' רעניגט שטותים האט ער
קעגן פאקאציל שטעקענדיקס איבער
ד' ציט דעם ד' צערעמאניע און
הענקעסען אין ד' אונסקערדעשע
אוינונגען, זיין דאריבער האבען אהאר
זיין עלטא זיך אויך צוגעפילט אז זי
אלען צוריק אונטקערן אין זייער
אוינונג פרוהער זיי די שטותים, כרי
זי וואלטן אויך זיך נישט ציהען קען
צוריקטאט.

חסן אלחזר טוטן וזן נוצר פאר
 געזען אריינגעקומען. ווען נאך די
 וועגער נישט געהען צורוק. איינער
 נוצר העלכער איז געוועזען אויף זון
 רט. און אלחזר האט דורכגעקענט
 עקערט אז ער קומט אויף איהם

דער אלטער רב, האט געזאגט מיט
ער האנד אלס ציכען און ער חול
מיט רעדען. באלד האבען וויר שלע
צוהינגט און מיאזי געהארען שוול.
דער האט וויר מיט אלע כחות גע-
ערשט און דער רב האט געזאגט:
ליימע קינדער! און דעם גרויסען
וון היכטיגען מאסעס, מוז איך איד
גען עטליכע עקסערס, צו שטארקען
פאר חתום און אונזער יודישען גלוי-
בן. מוז אויך וועלן וויר עפעס האל-
ען ביי אונזער אמונה, און וויר גע-
הייען צו דערצייגען אפערע קינדער
לעס מיינע און אונזערע גענען יודיש.
יחד וזמא דאך מיט אפערע אונזער
י גרויסע נשים האט געט מיט מיט
גוט, אז מיינע דעם האט מען האט
גוט אויף ארום און מיינע קינדער מיר
דא אפטייען אונזער גלויבען, וועל
גוט געט היימער אפטייען. און אונז
גען נאך און קראפט אויסצוהאלטען
צו אונז און מיינע און אונזערע שונאים,
אלס אונז אויסצוהאלטען די וון און
ער גרויסער גאולה, אמן.

אמן. — האבן של פערומעלע
ענטפערט און טיפערן מרעהרן הי-
ען זיך געשטען זיין זייער אייגען.
ערשט דאן האט מען זיך געזעהט

מיט זיין פרוי עצם מיט א אויסטער-
לונגען גליק.

אלהארץ האט נישט הולקערנד גע-
געבען ע שטער מיך און הרצקע,
נישט שרעקט ער ויך לעצענעם פאר
עס רייניגן ריינער זענעם, העלבער
און ביי זעהם און חיוו שוין עפלינג
שעה, עפ קומט נעהם פאר אן דער
זינגער פונעם נעהם זענעם פונעם גע-
האפט געדאנקען, און ער אינגערע-
זענעם ויך צוהילעל פונעם דעם האט עס
קומט פאר ביי אלהארץ און חיוו, זע-
און פונעם אומלעך, זאגען האט האבען
פונעם זענעם שטעט געדענעט צו שעה, און
זינגער פונעם פונעם האט איהם גע-
האלטענעם.

עלמא האט חורער בעמערקט חן
ולחער האט ווך דערשרעקען אין איין
לעס נעהארען. ון האט איהם הענען
עס נעהערנט, ענער אלחער האט
שטעט נעהערט בעמערצען וון יונגע
רוי, און ער האט איהר נענטערט
ו דאס און ער נאך אויפגעקענט צו-
יעב דער גרויסער נעשעהעניש פון
נענטגען חסן, און ער האט וי חן
אין בערוהנט.

הָעֵץ מֵהָאֵרֶץ הַשְּׁלֵמָה שֶׁבֶּעֶר גִּעְזוֹן
 שֶׁהָאֵם מִיֵּצֵאֶר יוֹד אֶפְנֵקֶקוֹט אִין
 יֵאֻיֶּזֶן אִין דֶּעם מִיֵּזֶן מִין שֶׁם דֶּעם
 גִּעְזֶר וְנֶעֱמָה הַשְּׁלֵמָה עַר מִעֲלֹד גִּישֵׁט
 עֲמֻרֹבֶם צוּ מִעֲרוֹהוֹנֶען וְצוּ גִעְזֶר שְׂרִי.
 אִין עַר הַשְּׁלֵמָה יוֹד אֶפְסֵר מִיֵּזֶן אִנהר
 הָעֵץ בִּרְטֵמֶען הָעֵץ גִּנֶּעֱמָה שְׂרִי
 וְ מִעֲרוֹהוֹנֶען יוֹד עֲנֵצֶמֶסֶם מִין שְׂרִי
 וְמוֹנִלִּים הָאֵם עֵס עֵץ אִיֶּה וְ מִרְעָנִי-

עין וזער דונער.
נאכדעם וו עלמא און רוחים אגן.

געשלאסען, ווענערנאָ מיט דאָן און ער
 זעט זיך און דעם גרויסען שטאָן, און דער
 זיכטונגער ענדערונג אין אנהער לעבען
 האט און הענט שטאַנדעקומען, האט
 זיך ערשט מלאחר גענומען מווענדער
 ארבעטראכטען און דער לאנג און
 געלעבער ערלעבונגס יאָר, און די לא-
 נג, זיין די יודען האט האוינגען און
 געטונטעל.
 די לאנגע זיין די יודען איז צוליעב
 דער אונטערזונדען געהען אונטערטעג-
 יאָר, און ס'איז נישט צו פערשטעקען
 זיין אויף יודען האבען זיך דאמטל-
 וועגע שטערענע געזעצן געקענט און
 ערשט געבליבען דעם יודישען דא, און
 ערשט דעם נאָם מווינדערע שטייטען
 אונטער געלייטעט איהם זעכצן טויזנט,
 און מאַר דעם קלענסטען פערזאָנלעכ-
 האט געדרעכט דאס שטעלליכסטע.

צווישן די ראונע געהעס יורע
 אים האבען שטרענג אין געהעס גע-
 האלטן דעם יורשען דת האבען זיך
 קענען די גרעסע געלעהרע און
 אפגעשטעטע קענען מין לערנ-
 געלע האבען פערטונען דעם ערשטן
 דעם מוט זיך שפעלונג און דער
 קעלעשטע, זי וועגן אויך געשטענען
 זיך דער שמוץ מין טלע העלונג קיר-
 ווען קעמטעסען העלפן העבען גע-
 האט די איינשטעט געוואויסען דן קע-
 טענען העלונגעסען. און די ראונע
 יורשען האבען איינפונגעגען גרויסע
 ערשטענעסען צו דעם צאנע, אום צו

פועל זיין וועט מען אומקערן.

[illegible][illegible]

די גאנצע העלם האט מעגהאנדערט
וירען מיט זייער אויסגעקענטלי-
צער עקסטרע, מיט זייער אונ-
גיסטאמער אמונה, נישט שרעקעניג
דאס פאר קען שום נאך, האבען זי און
העם געהיטען דעם יודישען דא,
זייער צוגינגען זייער קינדער אלס פרייע
זען. און אזוי האט דאס געווען
וילנע הונדערט יאהר.

(מערטן, קומט).

טו די חכמה, האט די קעניגסמער
קע האט געשריבט און ווען, דעם הי-
מאריסמ'ס רעזשי. ועל פולס, טעמפל
דרין, וויל איד דיר ערקלערען אז
דער דאנערד רעזשי טענעט האט אריי-
געבראכט אין דער קאסע ווען אמת'ע
אפיריטא, האט מיט דרע ווערעמס-
שארטעלונגען, העסטו דאס גוט
דערגריפען און דאס איז דער עיקר...
אז דאס דענע דענע געווען מענות, אז
דער טענער האט געשטעקט מיט עסן
מילטשיץ, אז דאס דערשטנט און די
אלע יארגען, העסטו א דאנה, טער
דיר גיטט דעלען, דער עיקר אז די
חברה האבען געגעבען געלד.
פערקעהרט, דער רעזשי טענער האט
א געשטרונען געשטונען, עס וועגן
דערגרייכט געמארקט פילע וועגן, קורם
כל האבען די מדרלעך און די חלם-
לעד ווע געמאלט, דער וועל פון דער

א רעקצייע וועגען „גו'לד“.

מאן דעם ערשטען טהור. איקס.

פון אונטער די קוליסען.

אויך האט נאךמ געלעבט אין דער
פרעסע הענדל זיכטליכע געזעלשאפטן
און געדרונגען האט וועלן שטריקומען
און די פאמיליע, געזענדיג אין האר-
טא האט איר געגעבן אירע און די תור-
עם גענומען, ביז נאךאויף צו גערען
האט עס דערפאר באהאט שטריקומען און
פאמיליע פיר געלונגען זיך צו דערמיטלען
אונטער די קולטור הענדל ווער האט-
זיכע געזעלשאפטן אויך האט העלען די
זיכע שטריקומען אויך אלע געזעלשאפטן
און אונזער לעבן, העלען איר היל
אויבערגעבן זיכע לעבן, געזען און
זיכע פירושט.

און דער ערשטער רעדע שטעמט
אונזער ארץ-ישראל מיט די אויסגערע-
זעלשאפטן געדרונגען צום גומען האט
קומען פאר, עס איז זיין געזעלשאפט
זי די געזעלשאפט געדרונגען לעבן ארויס
עס געזעלשאפט, אז אלע האבען, האט
געזיכען און א"י זיכען עס פערלעבן
אין שטח פון א יאר און דער געזען
האט אונזער אין יידישן געזען, דער
קרי-היסטאריע און דער קרי-היסטאריע
אונזער דעם אונזערע סטעיטאן, העל-

איבער דעם יודישע טעאטער און
מאכט דעם פריי פאר גאנץ קהל, צו-
לייגען דעם געהען ארבעט און טעאטער-
קעמפניעס די פרומעס פאנגען און ער-
לויסט שפער פאסטן בעדינג און די טא-
טערען וואלען דאזענען און בערער
שטובעל נ"מ 2, פערער און ראדעס-
סקער פון שלמה נאָלד, אלע פאנגמא-
אין דאזענעם וואָל געגעבען הערען
דער, נול"מ.

די חובים פלישעל און פערדאש הא-
בען געמאכט שלום, און אדורכגעק-
סען און אפן שבת וואָל דער דאזענען
און דער פערדאש שוהל און דער שבת-
טער און פאנגמאטע, און דעם צעלענען
שבת וואָל און פערדאשער.

הילענערגע האט געגעבען פאר
דאזענע און פערדער משיח העט קומען
העט דען שוהל און פערדאש, און וי-
העט קענען שטענען און פערדאש און וי-
און פערדאשער פערדאש און נע-
האזען שלום ושלום, הענטשען וי-
פערדאש און פערדאש, העלען פיל-
דען א פערדאש און פאר וי העט
געמאכט א געקעל פאר גאנצע דעם
ווי-העלען.

איר העט נאָר אויסגעקעמפט די
הענטשענען געקענענען העט העלען
צוהייען שטערען פערדאשער העלען
גאנצע העטער און דעם קומענענען פא-
און דעם העטער פאר.

א"מ.

ועד ה'מסנע בעלומען.
דער מאגיסטראט מיט אים פון-
זיך דער צינער מיט 10 מיל. האויבונגען
פון 5 שטובען מיט א קור, מיט אלע
נעסטע אמרופטונגען, העלענע הערען
העקענעבען בחנם מיט 50 יאהר.
— אויך לעמט ער אין 5 קרעכער 100
אויסצושפן, און א חורט בילעט העט
קאסטען 5 גרשען. — ער בויט 5
אמערנע פרונקען טיכער דעם שטיינער.
— קאמאלאזען ! און האסערלעכונג
הערט) אונזערען בערשט, און דא
הירטפליט העלען דעם האבען בחנם.
— דאס אולען-הייז מיט פארטראמא
הערט אבערנעבען די גאנצע. האז זי
העט אפגעדרינען ווער קאנצעלערע
מיט אלע קהלה זאכען.
נישט העניגער הייבונגען זאכען קיי-
נען אויך פאר און אונזער שטאדט-
ען יורשען לעבען. קורס בל הערט
דא גלייכ אויפערנעכט, זי בעקומט א
שטיינקאסטן חלואה פון 5 מיליען
דעלאר, זאליע דעם הערט דער עסט
בסל, און אלע שטאדטע זאכען זי
שטייט, פקוה, שולען, תלמוד תורות
אלעס העט זיך פריי בחנם. — די
קהלה-השחלען הערען ענגעלענט אויף
10 יאהר, זון פער דער ציט ביז
דאן השחלען בעקומט יעדער פריי
500 דעלארס זי חורט, און די דאזיגער
הייבונגען. די קהלה נעמט אויך

צעמער פון „טעטענט“ און נח מרי-
 ידעקן געמט אבער די שול-קאפיצ,
 דער „גוגל“ חול ווע אונז צוכאבען
 צום ציוניזם, גרונבוים און טפמים,
 אבער דער האלם ווע נאך צורוק.
 אבער שטעקט אן מולדן אויסשטע-
 בלען און ערשלאגען. יעדער יוד און
 א״י בעקומט ט״אויטע, אויך יעדער
 העם חיל אהערן קען א״י בעקומט א
 ערשלאטן.
 און דער העלט-מאליטוק קומט פאר
 דער אמת'ער שלום, אלע פלי-מלחמה
 הערן בערערענט אלס מדינה'ע
 סחורה און הערן קאנפסקורט, די
 אפגוויצע-מאדוקען הערן פערניכ-
 טעט.
 די פוילישע אונערליפע מיליטוק
 אנערקענט פאר די ווערן די אמת'ע
 גלעכבערעפונג, יודישע קאנדיקטע-
 רען אויף די שטחען און טראפאטיק-
 אויך א פיל ווייטע מונטשטען, יו-
 דישע שולען פאר העברעאיש און יי-
 דיש הערן אויסגעמאלטען דורך דער
 מליכה, וועטג האלפען אלע יודען
 אפען ווערען געשעפען און שבת פו-
 ווען זי ווען געשלאפען, אויסלענדישע
 פעסער העלען געגעבען הערען בחנם,
 חושלעקען און קורטערין מרעטען ארבע-
 און „קטל“ און הרב בשרם הערט
 קוקען.
 און אויפער שטארט זענען אנגענומען

WODA BRZOZOWA DRALEGO

WODA KWIATOWA DRALLEGO

WODA KOLONSKA DRALLEGO

PERFUMY ILLUSION BIALKOHOLU DRALLEGO

MYDLO TOALETOWE DRALLEGO

PERFUMY DRALLEGO

WYROBY FABRYKI PERFUM DRALLE'go

rozpowszechnione na całej kuli ziemskiej.

OGŁOSZENIE № 28/29.

Do rejestru Sądu Okręgowego, jako Rejestrowego, w Piotrkowie w dziale spółdzielni pod Nr. porz. 297, a kol. 1-ym w dniu 25 stycznia 1929 roku wpisano: Surowcowo - Wytwórca Spółdzielnia Rzemieślnicza z ograniczoną odpowiedzialnością pod nazwą „Obuwie w Częstochowie“. Siedzibą Spółdzielni jest Częstochowa, Nowy Rynek № 2. Odpowiedzialność członków za zobowiązania spółdzielni ogranicza się udziałami i majątkiem osobistym do wysokości trzykrotnie przewyższającej wartość za deklarowanych udziałów. Spółdzielnia ma na celu podniesienie stanu materialnego i kulturalnego swych członków—, przeprowadzenie zasady uczciwości i porządku w wymianie i produkcji, usunięcie zbytniego pośrednictwa i krzewienia wśród swych członków ducha solidarności. Dla osiągnięcia tego celu spółdzielnia: a) zakupuje hurtowo na wspólny rachunek lub komisowo i dostarcza swoim członkom wszelkich półfabrykatów, dodatków, przyborów, maszyn i narzędzi pracy, jak również innych artykułów w zakres cholewiarSKI, szewSKI i grywiarSKI wchodzących; b) przyjmuje i rozdziela pomiędzy członkami otrzymane zamówienia; c) kupuje i sprzedaje na wspólny rachunek lub komisowo wyroby cholewiarSKIe, szewskie i grywiarSKIe, wykonane przez członków spółdzielni; d) prowadzi wspólne pracownie pomocnicze; e) wynajmuje, dzierżawi i nabywa na własność na zasadach ogólnych wszelki majątek nieruchomości, potrzebny dla celów spółdzielni; f) urządza własne składY, filje i zakłady dla wytwarzania przeróbek, przechowywania, kupna i sprzedaży towarów; g) zaciąga pożyczki, bierze udział w innych przedsiębiorstwach i wogóle zawiera wszelkiego rodzaju umowy i zobowiązania. Spółdzielnia sprzedaje surowce i narzędzia członkom i nieczłonkom. Udział wynosi 300 złotych i winien być wpłacony w gotówiznie przy przystąpieniu do spółdzielni. Zarząd spółdzielni stanowią: Josek Wajnholt, Josek Herszlikowicz i Izrael Hersz Lipszy, oraz zastępca Aron Berkowicz. Czas trwania spółdzielni — nieograniczony. Pisma do ogłoszeń są: „Ruch Spółdzielczy“ i „Czenstochower Cajtung“. Rok obrachunkowy — kalendarzowy. Członków Zarządu trzech; na wszelkiego rodzaju zobowiązaniach i umowach, dokumentach i listach w imieniu spółdzielni powinny być umieszczone pod pieczęcią spółdzielni podpisy conajmniej 2-ch członków Zarządu. Najwyższą sumę zobowiązań, jakie spółdzielnia może zaciągać oznacza Walne Zgromadzenie; nabywanie, zbywanie i obciążanie nieruchomości odbywa się z zezwolenia Walnego Zgromadzenia. W razie nieobecności członka Zarządu czynności jego spełnia zastępca, zgodnie z regulaminem, uchwalonym przez Radę Nadzorczą. Likwidacja odbywa się według zasad, określonych przez Ustawę o spółdzielniach.

Sekretarz Sądu (podpis nieczytelny).

מערעגראס! ראטעוועט איינער געזונד
 אהן ברוט און אהן מעסער! היט אייך פאר סאָרקריפּרונג!
 קומט עס זאל נישט זיין צו שמעט!

לערנענדיג אויף פערשירענע געב עכליכטוועג און קערפער-עקערן; פאגן
 גען רעכונג הילף, רפואה פאר ברוך - קראנקע מענער, פרויען און
 קינדער, פארטאגסטיג אפך נישט, וויד דער ברוך קערט גרויס
 חי א מעדיצין-קעס און חי א וואסער-קעס און קעס; ווען לעבנסם
 ליד, און בראנדירט הערשען. איד געס אויף למדנדיג: (1) אויף ברוכען
 בויםברוכען, פערטער-שווער-ברוכען און הענגע-ברוכען, (2) פערקרוםטע
 ליינעס (הירקסעס), לעהנגען, אולעלי פום - פערקרימלונגען. פאר
 פרויען פוט נאשאלענע פיס - נאפען וואסען, פאר פוט-לעמינג -
 פאקעלעך נאפען בארדוואסען חסם פאסען מענער די פילטער, דער
 פאקעלעך גרויס בארדוואסען וואסען פאקעלעך גרויס בארדוואסען

אין פראנצויזישע טעאטער, דאר פערקורסעס פערזענעס פארטעמען און פארטעמעס, אסאך ריזען! איהר געטעמטעס. איהר מוהר היינט איזערן אויסלעזען שוין פערזענעס, דערנעם איהר דאן צום אויסלעזערן, פערזענעס, וועלכע, באזיגט 20-ערהינג פערט-טיק, און איז נאך געקומען צו אונז מונט א קורצע צייט, און געבט אן טעג - מענליך

א נאנצען מאָג איז האָטער. קאַריסקי צימער נר. 9.
דיר. ראַפּאָפּאָרט.

כדי אויסצומירען א גערראנג און אונאנגענעהמליכקייטען ווערען די ג' קליינע-
טען געבעטען אויסצוקויפטען נומערן אייניגע טעג פריהער.

בעמערקונג: אירמע און אונבעמיטעלעכע א גאנצן מאג עצות און רעצעפטען פארום

נרמסען אין פערשטעהן די מיסערע
פון נולם אין איהר גאנצען אויסשטאנ,
פון מען זי וועהן עמליכע מעל.
אז יודישען מעאטער.

אין שמיית דערמיט האט חתונות
 שבת ווען ער באהערט זיך צו
 שטעלונגן און שטעלונגן. דער
 אהרן שבת האלט 9 אהערט אהערט-
 אהרן אין אל "אהרן" א נויט
 ווייטער רעליגיעז קאנצערט מיט
 עהר א אונטערשאפטן פראגראם
 פון די רעכטער רעליגיעזע אהרן-
 שטעלונגן. דער פראגראם האט
 אהערט אהערט דער ווייטער פאסט
 אהערט-אהערט אהערט אהערט אהערט
 ווייטער אהערט.

ס'אין אונז בראי צו בעסערקען. 18
א טייל פון דער הכנסה פון דעם דא-
זיגען קאנגרעס אין בעשאפטס למובת
דער געז. פארז.

וּנְסָאן דָּעם 31 סע-ע 4 בִּיטֶאן
הָרֵט נֶנְעֶבֶן אַ פֿאַרלירט פֿאַר.
פֿאַרלירט פֿאַר, דאָס פֿאַרלירט.
פֿאַר דו אַלע דאָס פֿאַר דו
פֿאַר דו אַלע דאָס פֿאַר דו
פֿאַר דו אַלע דאָס פֿאַר דו
פֿאַר דו אַלע דאָס פֿאַר דו

וונטאן און מאנאט 9 אדער קיטא
גלייך פאר די גרויסע פערזענליכע
פערזענליכע פון דעם בעריהמטען היס-
טארישען הער, ראסטיין און די
אדערע פון אלעסאטאלי.

**Uwadze płatników po-
datku od lokali i nie-
ruchomości.**

Termin płatności czwartej raty państwowego podatku od nieruchomości za rok 1928, oraz pierwszej raty podatku od lokali za rok 1929 już upłynął.

Wobec tego, Magistrat rozpoczyna stopniowy pobór wyszczególnionych wyżej podatków oraz innych zaległości drogą przymusu administracyjnego.

Osoby, które zalegają z zapłatą podatków, wyznaczonych i inkasowanych przez Magistrat, winny w czasie możliwie jaknajkrótszym wpłacić przypadające od nich należności bezpośrednio do Kasy Magistratu przed przybyciem sekwestratora, a w ten sposób uchronią się od dotkliwych kosztów sekwestru, oraz dalszych odsetek i kar za zwłokę.

Kasa Magistratu przyjmuje wpłaty we wszystkie dni tygodnia za wyjątkiem dni świątecznych, mianowicie: w soboty od godz. 8 m. 30 do godziny 11 m. 30, w pozostałych zaś dniach tygodnia, od godz. 8 m. 30 go godz. 13-tej.

Czy Polska potrzebuje zagranicznych środków do prania?

Corocznie idą na to 4—6 milionów złotych zagranicę, a w kraju jest 166 000 głodnych bezrobotnych. Zwodzone krzykliwą reklamą, kupują liczne gospodynie domu zagraniczne środki do prania, których cena wskutek wysokich cel, kosztów reklamy i opakowania jest zbyt wygórowana; a przecież nie otrzymają nic innego, jak zwyczajne mydło w innej formie, często nawet mieszane z sodą itd. Oszczędzajcie swe pieniądze, Szanowne Panie! Idźcie za przykładem niezliczonych doświadczonych gospodyń domu i żądajcie jedynie to czyste, dobre i tanie mydło „Kollontay za pralka” (subtelnie perfumowane i zawierające glicerynę)! Wówczas zaoszczędzicie sobie pieniądze za zbyt ciężne, cło i opakowanie, a mimo to otrzymacie towar daleko lepszy po cenie znacznie niższej i temsamem pomożecie bezrobotnym.

Mydło

KOLLONTAY

KOLLONTAY KOLLONTAY KOLLONTAY KOLLONTAY KOLLONTAY

Z pralką

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927
Zastępca: I. Lewkowicz, Częstochowa, Narutowicza 15.

אכטונג דאמטן!

די בעוואוסטע פראצאוויג פון ראסען-פעקרידונג
פ. צוקראווסקי. אלעס 14

מאכס בעקאנט די נעלדערס קאנדיטאטס אז עס וועלן ענגקומען ד
העכסטע מאדערעלען, אריינגערעכט פון פארדיי, איך נעם אן איך
קעניוועס און בעזען איינעם מערערסטעס סחורה, אלעזלט מארגען.
איך האב איך פערשונען אקרוסשען לויט די העכסטע פאסאנעל.
עפעסעלונגען חרען אויסגעפערטעט, ערשטעסעלער און פונקטליך.
מאכס בעקאנט די נעלדערס קאנדיטאטס אז עס וועלן ענגקומען ד

K. CUKROWSKI, ALEJA 14.

Potokol

POKOKOL DZIENNY KOLIN
J.D. POMKA SYNONIM
BŁYŻN-MALOBADZ

ראם בעקמע

שפיוז - פוטק

צום בראקען, פרעגלען און באקען איז

פאטאקא

די בעקמע פֿראנצעז-פוטער

POTOKANA
MASŁO ROSLINNE

WYTWÓRZANIE NA NIEPŁYWE
WARSZAWA POLSKA

פאטאקאנא

ראם בעקמע שפיוז - אייך

פאטאקא

אלץ אונזער דער שטרענגער השגחה

פון דעם בעקניגער ראבינאט.

פֿעלדשטער אויף משקנסאכאז און קעניג: י. גראדא, ספראזשעא 4

ערו אונגעווערער ערפאר
פון גורם אין יודישע
מעמער.

עס איז פאסט א דערפֿעקענדיק ער-
פֿינגונג, האָט מען געטראָפֿען האָט זיך
הענטעלעכע פֿאַר דאָס אָנזעהען
אָס וואָס'ן קינסטלערשע מעסער
זיין געקען איז דאָס פֿולע צוואַר,
נאָך די פֿערשעקענע אָנגענומענע
אָרבעט פֿאַר העלפֿע מענטשאַפֿט
זיין די לעצטע יאָהרען געהערן גע-
פֿאַסט, איז ענדליך געקומען די מדי-
נע פֿון הילפֿע פֿאַלקס - מעסער איז
האַט געווען אַן יודישע מעסער פֿון
גוט פֿאַר דאָס פֿאַר עמי האַרצט
און מאלטשולענדיקט, איז ער יודיש

31 מערב פון מאנאט דא

פון זיכטאג דעם 31 מערץ ב'ן מיטוואך דעם 3 אפריל. דער בעסטער! דער שענסטער! איז אינעם עסאנסטער יום-טוב פראגראם!

JEGO NAJNIEBEZPIECZNIEJSZA PRZYGODA

מעסטער
"אדעאן"
אלט 27

הארי פערל

יום=טוב פראגראם!
 פון זונטאג
 דעם 31 ד"ח
 אינטערעסאנטער
 גרויסער
 ר"כ ער
 מענטשער
 גאוואלטיג
 ארבע 12
 זעצער מענטשן האבן 10

SZALONA HRABIANKA

פון וונטאגן דעם 31 ר. ה. און ווייטערע טעג.
 ראטאנאטשע נעשעהקענישען פון א 18-יערהייט פערקל.
 אקטען 10. — רעזשע אומגעבונג.
 אין דער הויפט-
 גאל: **דינא גראל**

קינא-טעאטער
„ZŁOTE RUNO“
 פערקלעבט 26.

Redaktor: Izrael PŁOCIEK   **Wydawca B. BOCIAN**   **Druk. B. BOCIAN I-sza aleja**